Kirjallinen asiantuntijalausunto

4.11.2026

Eduskunta
Hallintovaliokunta
hav@eduskunta.fi

Asia: Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi kuntalain muuttamisesta HE 150/2026 vp

Aika: Eduskunnan hallintovaliokunnan kokous maanantaina 9.11.2026 klo 9.00

Vammaisfoorumi ry kiittää kutsusta tulla kuultavaksi ja esittää eduskunnan hallintovaliokunnalle lausuntonsa hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi kuntalain muuttamisesta (HE 150/2026).

28 § Vammaisneuvosto ja vaikuttamistoimielinten aloiteoikeus
Hallituksen esityksen luonnos oli lausuntokierroksella kevättalvella 2026. Luonnoksessa esitettiin, että nuorisovaltuuston, vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston aloiteoikeutta täsmennetään kuntalain 23 §:ään viittaamalla. Esityksen jatkovalmistelussa on todettu vain tarve vahvistaa nuorisovaltuuston aloiteoikeutta. Vammaisneuvoston ja vanhusneuvoston osalta tilannetta ei katsottu tarpeelliseksi muuttaa.

Vammaisneuvostosta säädetään kuntalain 28 §:ssä. Kyseiseen pykälään esitettiin säännöstä aloiteoikeudesta. Vammaisfoorumi esittää, että eduskunnan hallintovaliokunta palauttaa kyseiseen pykälään siinä luonnoksessa olleen kirjauksen. Muutoksen jälkeen 28 § on kokonaisuudessaan seuraava:

"28 §
Vammaisneuvosto
Vammaisten henkilöiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien varmistamiseksi kunnanhallituksen on asetettava vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto voi olla useamman kunnan yhteinen. Vammaisilla henkilöillä sekä heidän omaisillaan ja järjestöillään tulee olla vammaisneuvostossa riittävä edustus. Kunnanhallituksen on huolehdittava vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä.

Vammaisneuvostolle on annettava mahdollisuus vaikuttaa kunnan eri toimialojen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun ja seurantaan asioissa, joilla on merkitystä vammaisten henkilöiden hyvinvoinnin, terveyden, osallisuuden, elinympäristön, asumisen, liikkumisen tai päivittäisistä toiminnoista suoriutumisen taikka heidän tarvitsemiensa palvelujen kannalta. Vammaisneuvoston aloiteoikeuteen sovelletaan mitä tämän lain 23 § : ssä säädetään aloiteoikeudesta."

Vammaisfoorumi kritisoi valtiovarainministeriön tekemää ratkaisua luopua aloiteoikeuden ja siten vaikuttamistoimielinten tosiasiallisten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistamisesta

vammaisneuvostojen osalta. Kun tarkastellaan luonnoksesta annettua lausuntopalautetta (hallituksen esityksen luku 6), on nähtävissä, että valtaosa kunnista perustellusti kannatti esitystä aloiteoikeuden lisäämisestä kaikille vaikuttamistoimielimille. Kuntien lausunnoissa aloiteoikeutta koskevaa esitystä pidettiin lainsäädäntöä selkeyttävänä ja kannatettiin vaikuttamistoimielimien aseman selkeyttämistä ja vahvistamista. Lisäksi todettiin, että vaikuttamistoimielimet ovat jo nykyisin tehneet aloitteita kuntalain 23 §:n nojalla, ja että sääntelyn täsmentäminen lisäisi oikeuden näkyvyyttä ja yhdenmukaisuutta kunnissa.

Eduskunnalle annetusta hallituksen esityksestä on poistettu sekä vammaisvaikutusten arviointi että vammaisneuvostojen aloiteoikeus. Vammaisfoorumi pitää toimintaa moitittavana ja huomauttaa sen olevan ristiriidassa YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen sekä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien komitean (CRPD-komitea) Suomelle syyskuussa 2025 antamien suositusten kanssa.

YK:n vammaissopimus velvoittaa Suomea osallistamaan vammaiset henkilöt, ja heitä edustavat vammaisjärjestöt tiiviisti ja aktiivisesti vammaisia henkilöitä koskevaan päätöksentekoon. CRPD-komitea on ilmaissut Suomelle huolensa merkittävistä eroista YK:n vammaissopimuksen täytäntöönpanossa kaikilla hallinnon tasoilla (Artiklat 1-4, Yleiset periaatteet ja velvoitteet, kohta 6 a) ja suosittelee vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen kuulemis- ja osallistamisprosessien kehittämistä ja oikeudellista vakiinnuttamista (suositus 7 d).

Luonnoksessa olleessa vammaisvaikutusten arvioinnissa arvioitiin ehdotetun vaikuttamistoimielinten aloiteoikeuden edistävän vammaisten henkilöiden mahdollisuuksia osallistua ja vaikuttaa kunnan asioihin ja tehtävien aloitteiden johtavan kunnissa vammaisten henkilöiden asemaa ja hyvinvointia parantaviin toimenpiteisiin. Vaikutusarviointi oli oikeansuuntainen, vaikkakin siitä puuttui arvio luonnoksessa olleiden ehdotusten riittävyydestä ja yhteensopivuudesta YK:n vammaissopimuksen velvoitteiden kanssa.

Eduskunnalle annetusta hallituksen esityksestä tämä kohta on poistettu. Vammaisfoorumi pitää valtiovarainministeriön toimintaa moitittavana. Esityksessä todetaan, että pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on kirjauksia nuorten asemasta. On huomattava, että kansainväliset ihmisoikeussopimukset sitovat Suomea ja YK:n vammaissopimus on voimassa lakina, jota tulee noudattaa.

10 § Kuntien seuranta, laillisuusvalvonta ja varautumisen yleinen ohjaus
Vammaisfoorumi kannattaa esitystä, sillä muutos selkeyttää nykyistä ohjausvastuun jakautumisen kannalta epäselvää tilannetta. Hallituksen esityksen luonnoksesta lausuessaan Näkövammaisten liitto ry nosti esiin vammaisten henkilöiden ja vammaisjärjestöjen aseman varautumiseen liittyvässä keskustelussa ja toimenpiteissä.

Varautuminen ei nykyisellään riittävästi turvaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisia mahdollisuuksia saada tietoa saavutettavasti ja toimia esteettömästi varautumista vaativissa häiriö- tai poikkeustilanteissa. Vammaisjärjestöjen kokemuksen mukaan varautumisen

kehittämisessä ei riittävästi hyödynnetä vammaisjärjestöjen tai paikallisten vammaisneuvostojen erityisasiantuntemusta.

Myös CRPD-komitea on ilmaissut Suomelle huolensa vammaisten henkilöiden erityistarpeiden puutteellisesta huomioimisesta varautumistoiminnassa ja huolensa vammaisjärjestöjen ja niiden erityisasiantuntemuksen riittämättömästä osallistamisesta varautumistoiminnan suunnitteluun ja toteuttamiseen (artikla 11 Vaaratilanteet ja humanitaariset hätätilat, kohta 20).

CRPD-komitea suosittelee, että Suomi varmistaa varautumiseen sisältyvän tarvittavat toimenpiteet vammaisten henkilöiden suojelun ja turvallisuuden varmistamiseksi ja vammaisia henkilöitä edustavien järjestöjen osallistamiseksi varautumisen suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan. (kohta 21)

Näkövammaisten liitto esitti luonnoksesta lausuessaan, että kuntalain 10 §:n muutosesityksen esitöihin kirjataan selkeästi se, että sekä varautumisen että siitä tiedottamisen ohjauksessa ja seurannassa on tosiasiassa huomioitava yhdenvertaisuus, esteettömyys ja saavutettavuus ja erityisryhmien kuten vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja osallistettava sekä vammaisjärjestöt että vammaisia henkilöitä ja vammaisjärjestöjä edustavat vammaisneuvostot varautumisen suunnitteluun, toteuttamiseen ja seurantaan YK:n vammaissopimuksen 4.3 artiklan edellyttämällä tavalla. Vammaisfoorumi toistaa Näkövammaisten liiton esityksen ja perustelee sitä YK:n vammaissopimuksen velvoitteilla.

Lisätietoja
Näkövammaisten liitto ry, järjestö- ja yhteiskuntasuhdejohtaja Sari Kokko,
sari.kokko@nakovammaistenliitto.fi

Vammaisfoorumi ry

Maija Aatelo	Anni Kyröläinen
puheenjohtaja	pääsihteeri